

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ — область у південно-східній частині України. Площа 31,9 тис. км². Насел. 3 567 567 осіб (2001, складає 91,9 % до 1989): українців — 79,3 %, росіян — 17,6 %, мешкають також білоруси, євреї, вірмени, азербайджанці та ін. Займає 5,3 % тер. України, де зосереджено 7,4 % її насел. (84 % — міське, 16 % — сільс.). За кількістю жит. посідає друге місце після Донец. обл. Центр — [Дніпропетровськ](#). У складі області — 21 місто, 47 смт, 1440 сільс. насел. пунктів. Статус істор. насел. місць мають міста Дніпропетровськ, [Дніпродзержинськ](#), [Кривий Ріг](#), [Нікополь](#), [Новомосковськ](#) і [Павлоград](#). Серед найбільших за чисельністю насел. міст України Дніпропетровськ посідає 3-є м., Кривий Ріг — 8-е, Дніпродзержинськ — 23-є, Нікополь — 36-е, Павлоград — 38-е.

Д. о. межує на Пн. з Полтав. і Харків., на Сх. — з Донец., на Пд. — з Запоріж. і Херсон., на Зх. — з Микол. і Кіровогр. областями. Протяжність з Пн. на Пд. — 130 км, із Зх. на Сх. — 300 км. Розташ. між паралелями 49° 11' 28'' та 47° 27' 10'' пн. ш., меридіанами 39° 57' 39'' та 36° 56' 09'' сх. д. (геогр. центр — поблизу р. Мокра Сура на межі Солонян. і Дніпроп. р-нів), на Пд. Зх. Сх.-Європ. платформи і має рівнин. рельєф (вис. 100–200 м над р. м.). Геоструктурну основу тер. складають три регіони: правобережжя — у межах Придніпров. і, частково, Кіровогр. блоків УЩ; Пн.-Зх. лівобережжя — схил Дніпров.-Донец. западини; крайній Пд. правобережжя — у межах Причорномор. западини. За геоморфол. районуванням майже все правобережжя Д. о. займає Придніпров. височина (150–190 м над р. м.), що, поступово знижуючись, обривається до долини Дніпра крутим уступом. Її поверхня розчленована глибокими долинами річок, балками і ярами, особливо поблизу Дніпра (пересічні глб. розчленування — 70–150 м). На Пд. Сх. поверхня підвищується — починаються відроги Приазов. височини та Донец. кряжа. Найвища точка тер. Д. о. з відміткою 211 м (відроги Приазов. височини) — на Пн. Покров. р-ну. В рельєфі Причорномор. низовини характерні широкі плоскі межириччя, неглибокі, пологі річк. долини, слабкий розвиток балок і ярів, а також малопомітні замкнені зниження (поди) глб. 2–5, діаметром 300–500 м.

Лівобережжя Дніпропетровщини зайняте Придніпров. низовиною, що являє собою давню долину Дніпра з числен. надзаплав. терасами. Середня висота поверхні 130 м над р. м. На Пн. вона поступово підвищується і переходить у Полтав. рівнину, з якої починаються відроги Середньорос. височини. У межириччі річок Самара та Оріль значно розвинена яружно-балкова мережа, особливо по схилах долини Самари. Інтенсивне формування антропоген. ландшафтів (гірничопром., с.-г., іригац. тощо). Гол. водна артерія регіону — Дніпро з найбільшими притоками: Інгулець, Мокра Сура, Базавлук (праві) та Оріль, Самара з Вовчою (ліві). На лівобережжі осн. річки течуть у широт. напрямі, на правобережжі — у меридіан., що обумовлює відміни в гідрол. режимі. Заг. довж. 146-ти річок та Дніпра у межах області — 4926 км. 13 річок мають довж. понад 100 км, 55 — понад 25 км. Найдовшою в межах обл. є Оріль — 292 км. Усі річки регіону належать до рівнин. типу, живляться талими і дощовими водами. Розподіл стоку протягом року нерівномір.: у період танення снігу бувають повені, влітку деякі річки пересихають. Середня тривалість льодоставу бл. 3-х місяців. На малих річках області споруджено понад 1000 ставків заг. пл. 340 тис. га (пл. більшості з них не перевищує 0,1 км²). Водні ресурси використовують для водопостачання, риборозведення, зрошення; Дніпро та пониззя Самари придатні для судноплавства. У Д. о. частково розташ. [Дніпродзержинське](#), [Дніпровське](#), [Каховське](#) водосховища [Дніпровського каскаду ГЕС](#), що пом'якшують клімат прилеглих р-нів. Озер небагато, найбільше — Солоний лиман (Новомоск. р-н). Для водопостачання пром. р-нів споруджено канали [Дніпро-Кривий Ріг](#), [Дніпро-Донбас](#). Клімат помірно континентальний. Літо спекотне й сухе з частими зливами, сильними пд.-сх. і сх. вітрами, що спричиняють посухи; зима м'яка, малосніжна, часто бувають відлиги та ожеледі. Пересічна температура січня від -4,5 оС на Пд. Зх. до -6,5 оС на Пн. Сх., липня відповідно +22,5 оС та +21,5 оС. Тривалість безмороз. періоду від 187-ми днів на Пн. до 228-ми днів на Пд. Період з т-рою понад +10 оС становить 178 днів. Опадів 450–490 мм на Пн. і 400–430 мм на Пд. (переважна більшість випадає у теплий період року). Серед несприятл. кліматич. явищ — відлиги, морози з вітрами, суховії та пилові бурі.

У Д. о. — понад 1700 видів судин. рослин степ. флори та ін., невибагливих до умов зростання (34 % флори України); 260 з них занесено до Червоного списку області. Природна флора Степ. Придніпров'я розподілена на екол. групи: степ., лісові, піск., соле- та каменелюбні, болотяні, лучні, прибережно-водні тощо. Домінуючими є злакові: типчак, борозенчастий, тонконіг

вузьколистий, бородач, кипець гребенястий; останнім часом рідкісними стали види ковили. У долинах річок — екзотичні для степ. зони Пн. види папоротей, плаунів, орхідей, альдрованда пухирчаста; у причорномор. степах та на піщаних річк. терасах — ендеміки (ковила, жовтозілля, волошка дніпровська, астрагал понтичний та ін.). Тварин. світ представлений типовими для степ. зони України видами. Найчисленніша група безхребет. — бл. 10-ти тис. видів. Серед різноманіття форм членистоногих — метелики, жуки, бджоли дикі, оси, коники, кобилички; релікти — махаон, поліксена, аполлон чорний, галатея, бражники, сколії, дибка степова. Штучно відновлені популяції кабана, козулі, оленя, бобра. Трапляється вовк, видра річкова, борсук, куниця лісова й кам'яна, тхір, горностай. Більш поширені лисиця, собака єнотоподібна, ласка, а також дрібні ссавці, переважно гризуни (мишівки, полівки, сліпаки, заєць-русак, ховрахи). Фауна ссавців нараховує понад 70 видів. За видовим різноманіттям серед хребет.

тварин на Дніпропетровщині переважають птахи — бл. 250-ти видів. У плавнях і заплав. лісах Орілі, Самари, Домоткані, побл. степ. лиманів Булахів., Дебальцев., Солоний є колонії чапель сірих, білих і рудих. Біля них гніздяться кулики, качки, крячки, іноді — леbedі, журавлі. Мешкають хижі птахи: канюки, яструби, шуліки, серед рідкісних — орел-могильник, карлик, сірватень, балобан. У водоймах зустрічаються до 60-ти видів риб: щука, сом, карась, миньок, лящ, судак; акліматизовані амур білий, товстолобик, короп та ін. 114 видів хребет. тварин і 337 видів безхребет. занесені до Червоного списку області. Об'єкти природно-заповід. фонду заг.-держ. значення — [Дніпровсько-Орільський природний заповідник](#), 22 заказники (ландшафтні: [Бакаї](#), [Богданівський](#), [Вишневський](#), [Дебальцевські лимани](#), [Інгулецький степ](#), [Кільченський](#), [Комарівщина](#), [Мар'їн гай](#), [Петропавлівські лимани](#), [Північна Червона балка](#), [Преображенський](#), [Приорільський](#), [Солоний лиман](#); лісові: [Яцеве урочище](#), [Велика Западня](#), [Грушеватський](#),

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Дніпропетровська область / Н. І. Капустіна, О. О. Пільонов // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2008. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-22247>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).